

POSTANOWIENIE

Dnia 27 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Eugeniusz Wildowicz

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 27 listopada 2024 r.
sprawy **L. M.** o zadośćuczynienie,
z powodu kasacji wniesionej przez pełnomocników wnioskodawcy
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 26 marca 2024 r., sygn. akt II AKa 384/23,
uchylającego wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach
z dnia 11 września 2023 r., sygn. akt III Ko 183/23
i umarzającego postępowanie

p o s t a n o w i ł

- 1.oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną,**
- 2.obciążyć wnioskodawcę L. M. kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Wojewódzki w Kielcach, wyrokiem z dnia 30 lipca 1982 r., sygn. akt II 1 K 163/82, skazał L.M.na karę 3 lat pozbawienia wolności i karę dodatkową 4 lat pozbawienia praw publicznych za czyn z art. 46 ust. 1 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym. L.M., który był wówczas czynnym działaczem NSZZ „Solidarność”, przebywał w izolacji penitencjarnej od momentu zatrzymania w dniu

11 czerwca 1982 r. do dnia 21 kwietnia 1983 r. – kiedy to Rada Państwa zastosowała wobec niego prawo łaski.

Sąd Najwyższy, na skutek rewizji nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od wyroku Sądu Wojewódzkiego w Kielcach z dnia 30 lipca 1982 r., na korzyść L. M. i współoskarżonych, wyrokiem z dnia 2 marca 1993 r., sygn. akt III KRN 19/93, uniewinnił go od popełnienia zarzuconego mu czynu.

Sąd Wojewódzki w Kielcach, po rozpoznaniu wniosku L.M. o zasądzenie odszkodowania i zadośćuczynienia w związku z tymczasowym aresztowaniem w sprawie II 1 K 163/82, postanowieniem z dnia 7 października 1993 r., sygn. akt III Ko 269/93, na podstawie art. 487 § 1 d.k.p.k., przyznał mu kwotę 20 mln. st. zł tytułem odszkodowania oraz kwotę 35 mln. st. zł. tytułem zadośćuczynienia za niesłuszne skazanie wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Kielcach.

W dniu 7 kwietnia 2008 r. L.M., powołując się na art. 8 ust. 1 i nast. ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (dalej zwana ustawą lutową) wystąpił z kolejnym wnioskiem o odszkodowanie i zadośćuczynienie w związku z pozbawieniem go wolności w sprawie Sądu Wojewódzkiego w Kielcach, sygn. akt II 1 K 163/82, wnosząc o zasądzenie na jego rzecz odszkodowania za poniesioną szkodę w postaci utraconych zarobków w wysokości 15.000 zł oraz zadośćuczynienia w kwocie 10.000 zł.

Sąd Okręgowy w Kielcach, wyrokiem z dnia 31 października 2008 r., sygn. akt III Ko 144/08, na podstawie art. 8 ust. 4 oraz art. 13 ustawy lutowej, oddalił wniosek o zasądzenie na rzecz L.M. uzupełniającego zadośćuczynienia i odszkodowania z tytułu pozbawienia wolności w sprawie Sądu Wojewódzkiego w Kielcach, sygn. akt II 1 K 163/82.

W dniu 3 kwietnia 2023 r., pełnomocnik L.M. wystąpił do Sądu Okręgowego w Kielcach z kolejnym wnioskiem o zasądzenie od Skarbu Państwa na jego rzecz zadośćuczynienia za krzywdę doznaną na skutek wydania i wykonania wyroku Sądu Wojewódzkiego w Kielcach z dnia 30 lipca 1982 r., sygn. akt II 1 K 163/82, w związku z podejmowaną przez niego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Sąd Okręgowy w Kielcach, wyrokiem z dnia 11 września 2023 r., sygn. akt III Ko 183/23, zasądził od Skarbu Państwa na rzecz L.M. - ponad kwotę zadośćuczynienia przyznaną postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Kielcach z dnia 7 października 1993 roku w sprawie III Ko 269/93 - kwotę 50.000 zł wraz z odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku, tytułem zadośćuczynienia, a w pozostałym zakresie oddalił wniosek.

Sąd Apelacyjny w Krakowie, po rozpoznaniu apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy, zaskarżającej wyrok Sądu I instancji w części oddalającej roszczenie, wyrokiem z dnia 26 marca 2024 r., sygn. akt II AKa 384/23, uchylił zaskarżony wyrok i, na podstawie art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., umorzył postępowanie o zadośćuczynienie.

Pełnomocnik wnioskodawcy wniósł kasację od wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

„1. rażące naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k. i art. art. 414 § 1 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zw. z art. 366 k.p.c. - poprzez brak właściwego i rzetelnego rozpoznania wszystkich zarzutów zawartych w apelacji, w sytuacji gdy Sąd II instancji miał bezwzględny obowiązek merytorycznego i należytego rozpoznania wszystkich zarzutów zawartych w apelacji oraz zawartych w niej wniosków, a nie jedynie lakonicznego wskazania istnienia przesłanek negatywnych prowadzenia procesu, co miało istotny wpływ na wynik sprawy, albowiem rozpoznanie tych zarzutów przez Sąd II instancji powinno prowadzić do właściwego zastosowania reguły powagi rzeczy osądzonej i ustalenia, że Sąd Okręgowy w Kielcach w sprawie III Ko 144/08 z października 2008 r. nie orzekał o całości świadczenia należnego L.M. represjonowanemu na podstawie tzw. ustawy lutowej i zwrócenia uwagi na sentencję orzeczenia tego Sądu, która nie odnosi się do wszystkich przesłanek wskazanych przez Pokrzywdzonego kształtujących względy słuszności;

2. rażące naruszenie przepisów postępowania art. 440 k.p.k. w zw. z art. art. 433 § 1 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. i art. 167 k.p.k. zw. z art. 193 k.p.k. oraz art. 452 k.p.k. polegające na braku przeprowadzenia czynności dowodowych z urzędu i tym samym przeprowadzeniu kontroli instancyjnej przez Sąd odwoławczy z pominięciem kwerendy dokumentów archiwalnych, co prowadziło do zaniechania

przeprowadzenia czynności z urzędu w zakresie ponownego przesłuchania Wnioskodawcy oraz nie zwrócenie się przez Sąd odwoławczy do biegłego historyka IPN celem oceny okoliczności wymagających wiedzy eksperckiej oraz dokonanie nieprawidłowej kontroli materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie przez Sąd I instancji, w skutek czego doszło do wydania orzeczenia rażąco niesprawiedliwego wobec L.M., w związku ze skupieniem się w uzasadnieniu wyroku przez Sąd Odwoławczy na opisie istniejącej zdaniem tego Sądu bezzwzględnej przyczyny odwoławczej,

3. rażące naruszenie art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt. 8 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt. 7 k.p.k. i w zw. z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej i art. 436 k.p.k., polegające na nieprawidłowym zastosowaniu przez Sąd Apelacyjny wymienionych przepisów skutkujące brakiem kontroli instancyjnej oraz nienależytym i pozbawionym wnikliwej analizy rozważeniem przez Sąd Apelacyjny zarzutów apelacji pełnomocnika Wnioskodawcy, podczas gdy podstawa prawna roszczenia L.M. wskazana przez Sąd I instancji zobowiązywała Sąd odwoławczy do rozpoznania merytorycznego apelacji.”

Podnosząc powyższe, pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie do ponownego rozpoznania.

W pisemnej odpowiedzi na kasację pełnomocnika L.M., prokurator wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest bezzasadna w stopniu oczywistym, co przemawia za jej rozpoznaniem i oddaleniem na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

Kontrola odwoławcza wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 11 września 2023 r., sygn. akt III Ko 183/23, została przeprowadzona prawidłowo i doprowadziła Sąd II instancji do słusznej konkluzji o wystąpieniu w sprawie zainicjowanej wnioskiem pełnomocnika L.M. z dnia 3 kwietnia 2023 r. przeszkody procesowej z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., w związku z wcześniejszym rozpoznaniem i oddaleniem przez Sąd Okręgowy w Kielcach, wyrokiem z dnia 31 października 2008 r., sygn. akt III Ko 144/08, wniosku złożonego i opartego przez niego na tej samej podstawie faktycznej i prawnej.

Dostrzeżenie przez Sąd odwoławczy bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k., wynikającej z zaistnienia przeszkody procesowej w postaci *res iudicata*, stanowiło dopuszczalną podstawę odstąpienia przez Sąd od rozpoznania zarzutów podniesionych w środku odwoławczym, w związku z treścią art. 436 k.p.k. Błędnie zatem skarżąca zarzuca Sądowi „naruszenie art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k. i art. art. 414 § 1 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zw. z art. 366 k.p.c. poprzez brak właściwego i rzetelnego rozpoznania wszystkich zarzutów zawartych w apelacji, w sytuacji gdy Sąd II instancji miał bezwzględny obowiązek merytorycznego i należytego rozpoznania wszystkich zarzutów zawartych w apelacji oraz zawartych w niej wniosków”. Skoro bowiem wystąpienie w sprawie bezwzględnej przyczyny odwoławczej obliguje Sąd do uchylenia wyroku, rozpoznanie zarzutów podniesionych w środku odwoławczym, ale dotyczących innych kwestii niż wskazane w art. 439 § 1 k.p.k., jawi się jako bezprzedmiotowe. Takie jest *ratio legis* zastosowanej przez Sąd normy opisanej w art. 436 k.p.k., której stosowanie przez Sąd nie uchybia zasadzie rzetelnego procesu.

Z tych samych względów – to jest braku wpływu na treść rozstrzygnięcia w sprawie – niecelowe byłoby przeprowadzanie w toku postępowania odwoławczego czynności dowodowych, o których pisze obrońca w pkt 2 kasacji. Skarżąca zdaje się nie brać przy tym pod uwagę, że Sąd dysponuje dostępem do całości materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie – a więc także kopią dokumentów historycznych. Interpretacja ich treści nie wymaga sięgania po pomoc biegłych historyków, tym bardziej że prowadzi do pozostających poza sporem wniosków na temat udziału L.M. w strukturach solidarnościowych i podejmowania przez niego aktywnych działań na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości w okresie PRL, przebywania przez niego w izolacji penitencjarnej przez okres 10 miesięcy oraz związanych z tym cierpień i dolegliwości dla niego i członków jego rodziny. Nie było zatem najmniejszych podstaw do podejmowania przez Sąd odwoławczy inicjatywy dowodowej celem wykazania tych okoliczności. Z treści wniesionego w sprawie wniosku nie wynika zaś, by podstawą aktualnych roszczeń L.M. były zdarzenia i okoliczności inne niż dotychczas ustalone oraz wzięte pod uwagę w postępowaniu przed Sądem Okręgowym w Kielcach w 2008 r.

Nie sposób bowiem zgodzić się z przedstawionym w trzecim zarzucie kasacji argumentem, iż wnioski złożone na rzecz L.M. w 2008 i 2023 r. w istotny sposób się różnią pod względem treści, a w szczególności wskazują na inne źródło roszczeń wnioskodawcy. Obydwa żądania zostały oparte na tej samej podstawie prawnej – tj. art. 8 ust. 4 ustawy lutowej - i obydwie dotyczą tego samego zdarzenia historycznego – tj. pozbawienia go wolności w okresie od czerwca 1982 r. do kwietnia 1983 r. w związku z prowadzonym przez Sąd Wojewódzki w Kielcach postępowaniem, zakończonym wyrokiem z dnia 30 lipca 1982 r., sygn. akt II 1 K 163/82, skazującym go na karę 3 lat pozbawienia wolności i karę dodatkową 4 lat pozbawienia praw publicznych za czyn z art. 46 ust. 1 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym – jak również wynikających z tego faktu niedogodności, takich jak przebywanie w niekorzystnych warunkach, utrata dochodów, trudności z uzyskaniem ponownego zatrudnienia oraz ciężkich przeżyć psychicznych i nadwątlenia więzi rodzinnych. Faktem jest, że we wniosku z 2008 r. L.M. wystąpił o zasądzenie na jego rzecz zarówno odszkodowania, jak i zadośćuczynienia w związku z aresztowaniem i wykonaniem wyroku w sprawie Sądu Wojewódzkiego w Kielcach, sygn. akt II 1 K 163/82, (co wynika nie tylko z dość lakonicznej treści sporządzonego przez niego osobiście wniosku, ale, przede wszystkim, ze złożonych przez niego w postępowaniu depozycji), natomiast obecnie stara się wyłącznie o zadośćuczynienie, niemniej w zakresie tym jego wniosek został już rozpoznany i oddalony wyrokiem Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 31 października 2008 r. Wówczas to Sąd orzekł, że w okolicznościach niniejszej sprawy, biorąc pod uwagę wysokość wcześniej wypłaconych w trybie art. 487 § 1 d.k.p.k na rzecz L.M. kwot odszkodowania i zadośćuczynienia, względy słuszności nie przemawiają za przyznaniem mu w trybie art. 8 ust. 4 ustawy lutowej odszkodowania lub zadośćuczynienia o charakterze uzupełniającym. Orzeczenie to, niezaskarżone przez żadną ze stron, zyskało przymiot prawomocności, co stanowi procesową przeszkodę dla ponownego prowadzenia postępowania w tym przedmiocie.

Przepis art. 8 ust. 4 ustawy lutowej, stanowiący podstawę prawną wniosku z dnia 3 kwietnia 2023 r., złożonego w imieniu L.M. przez pełnomocnika, znajduje zastosowanie tylko w sytuacji, gdy uprzednio w wyniku rewizji nadzwyczajnej,

kasacji lub wznowienia postępowania, prawomocnie zasądzono już odszkodowanie - i to zarówno przed wejściem w życie ustawy lutowej, przede wszystkim w oparciu o przepisy Rozdziału 50 Kodeksu postępowania karnego z 1969 r. (na podstawie art. 487 d.k.p.k.), jak i wtedy, gdy o roszczeniu rozstrzygnięto na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego lub w oparciu o przepis art. 552 Kodeksu postępowania karnego z 1997 r. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2023 r., III KK 143/23). Przepis ten stanowi wyłom w zasadzie *res iudicata*, lecz zamiarem ustawodawcy było umożliwienie osobom represjonowanym dochodzenia dodatkowego odszkodowania i zadośćuczynienie wówczas, gdy zostało już ono wprowadzie wcześniej zasądzone, ale na podstawie innych przepisów, a za takim roszczeniem uzupełniającym przemawiają względy słuszności. Z takim roszczeniem uzupełniającym wcześniej przyznane mu odszkodowanie i zadośćuczynienie L.M. wystąpił we wniosku z dnia 7 kwietnia 2008 r. i wniosek ten został prawomocnie oddalony wyrokiem Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 31 października 2008 r., sygn. akt III Ko 144/08.

Ponieważ zapadł już wyrok w powyższej sprawie, treść art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. stoi na przeszkodzie ponownemu wszczęciu i prowadzeniu postępowania w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia za pozbawienie L.M. wolności, wynikające z tego samego zdarzenia historycznego. Wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 11 września 2023 r., sygn. akt III Ko 183/23, w części uwzględniający roszczenie wnioskodawcy, nigdy zatem nie powinien być zapaść i słusznie został uchylony przez Sąd Apelacyjny w Krakowie. Zasadnie też Sąd ten na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. umorzył postępowanie, biorąc pod uwagę, że postępowanie toczące się w tej samej sprawie zakończyło się wydaniem prawomocnego orzeczenia. Bez znaczenia w tej sytuacji jest eksponowany w kasacji fakt subsydiarnego stosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w sprawach odszkodowawczych. Przepisy te nie znajdowały bowiem w niniejszej sprawie zastosowania, jako że rozważane kwestie zostały kompleksowo uregulowane w procedurze karnej.

W tym stanie rzeczy, zarzuty podniesione przez pełnomocnika wnioskodawcy należało ocenić jako nieskuteczne, a kasację uznać za bezzasadną

w stopniu oczywistym, o kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygając w myśl art. 637a w zw. z art. 636 § 1 k.p.k.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

[WB]

[a.ł.]